

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 17.1.2018
COM(2018) 24 final

ANNEX

BILAGA

till

**förslag till rådets rekommendation
om nyckelkompetenser för livslångt lärande**

{SWD(2018) 14 final}

BILAGA
NYCKELKOMPETENSER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE
– EN EUROPEISK REFERENS RAM

Bakgrund och syften

Var och en har rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande för att bibehålla och tillägna sig färdigheter som tillåter att man deltar fullt ut i samhället och framgångsrikt klarar övergångar i arbetslivet.

Var och en har rätt att få individanpassat stöd i rätt tid för att förbättra sina utsikter till anställning eller egenföretagande. I detta ingår rätten att få hjälp med att söka arbete och utbilda eller omskola sig.

Dessa principer fastställs i den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

I dagens snabbt föränderliga och tätt sammanlänkade värld kommer alla att behöva besitta en rad olika färdigheter och kompetenser och utveckla dessa under hela livet. De nyckelkompetenser som anges i denna referensram syftar till att lägga grunden för mer jämlika och demokratiska samhällen. De bemöter behovet av hållbar tillväxt för alla, social sammanhållning och vidareutveckling av den demokratiska kulturen.

Referensramens huvudsakliga syften är att

- a) fastställa och definiera de nyckelkompetenser som är nödvändiga för anställbarhet, personlig tillfredsställelse, aktivt medborgarskap och social inkludering,
- b) ge beslutsfattare, utbildningsanordnare, utbildningspersonal, arbetsgivare och inlärare ett europeiskt referensredskap,
- c) stödja insatser på EU-nivå och på nationell, regional och lokal nivå för att främja kompetensutveckling i ett perspektiv av livslångt lärande.

Nyckelkompetenser

I denna rekommendation avser *kompetenser* en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder, där

- a) kunskap består av redan etablerade fakta, siffror, koncept, idéer och teorier som underlättar förståelsen av ett visst område eller ämne,
- b) färdigheter definieras som förmåga och kapacitet att utföra processer och använda befintlig kunskap för att nå resultat,
- c) attityder avser benägenheten och inställningen till att agera eller reagera på idéer, personer eller situationer.

Nyckelkompetenser är de kompetenser som alla individer behöver för personlig tillfredsställelse och utveckling, anställbarhet, social inkludering och aktivt medborgarskap. De utvecklas genom formellt, icke-formellt och informellt lärande i ett perspektiv av livslångt lärande, från tidig barndom och under hela vuxenlivet.

Alla nyckelkompetenser anses lika viktiga, eftersom var och en av dem kan bidra till ett framgångsrikt liv i samhället. Kompetenserna kan användas i en rad olika sammanhang och kombinationer. De överlappar och kompletterar varandra, och aspekter som är väsentliga på ett område stöder kompetensen på ett annat. Färdigheter som kritiskt tänkande, problemlösning, samarbetsförmåga, kommunikations- och förhandlingsförmåga, analysförmåga, kreativitet samt interkulturella färdigheter ingår i samtliga nyckelkompetenser.

- Referensramen omfattar följande åtta nyckelkompetenser:
- Läs- och skrivkunnighet.
- Språkkunskaper.
- Matematisk kompetens och kompetens inom vetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap.
- Digital kompetens.
- Personlig och social kompetens samt inlärningskompetens.
- Medborgerlig kompetens.
- Entreprenörskompetens.
- Kulturell medvetenhet och kompetens inom kulturella uttrycksformer.

1. Läs- och skrivkunnighet

Läs- och skrivkunnighet är förmågan att i både tal och skrift identifiera, förstå, uttrycka, skapa och tolka koncept, känslor, fakta och åsikter med hjälp av ljud- och bildmaterial och digitalt material inom olika områden och sammanhang. Den förutsätter en förmåga att effektivt kommunicera och få kontakt med andra, på ett lämpligt och kreativt sätt.

När läs- och skrivkunnigheten utvecklas läggs grunden för vidare lärande och språklig interaktion. Beroende på sammanhanget kan läs- och skrivkunnigheten utvecklas på modersmålet, skolspråket och/eller det officiella språket i ett land eller en region.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Läs- och skrivkunnighet omfattar kunskaper i att läsa och skriva samt en god förståelse av skriftlig information. Det innebär att man besitter kunskaper om ordförråd, funktionell grammatik och språkets funktioner. Man är också medveten om de olika formerna av språklig interaktion, olika litterära och icke-litterära texter samt de främsta kännetecknen för olika stilar och språkliga register.

Individen ska kunna kommunicera i både tal och skrift i en rad olika situationer och kunna kontrollera och anpassa sin egen kommunikation till de krav som situationen ställer. Denna kompetens omfattar också förmågan att särskilja mellan och använda olika typer av källor, att söka efter, samla in och bearbeta information, att använda hjälpmedel samt att formulera och uttrycka sina argument i tal och skrift på ett övertygande sätt som är lämpligt för sammanhanget.

En positiv attityd till läs- och skrivkunnighet innebär en benägenhet till kritisk och konstruktiv dialog, en förmåga att bedöma estetiska kvaliteter och ett intresse för att samverka med andra. Detta förutsätter en medvetenhet om hur språket påverkar andra och ett behov av att förstå och använda språk på ett positivt och socialt ansvarsfullt sätt.

2. Språkkunskaper

Denna kompetens är förmågan att på ett effektivt och lämpligt sätt använda olika språk för kommunikation. Den inbegriper ungefär samma kunskaper och färdigheter som läs- och skrivförmåga och grundar sig på förmågan att i både tal och skrift förstå, uttrycka och tolka begrepp, tankar, känslor, fakta och åsikter (dvs. att lyssna, tala, läsa och skriva) i en rad olika samhälleliga och kulturella sammanhang beroende på individens egna behov och preferenser. Den kan vid behov även omfatta underhåll och vidareutveckling av modersmålskompetensen.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Denna kompetens innebär att man besitter kunskaper om ordförråd och funktionell grammatik i olika språk, och att man är medveten om huvudtyperna av språklig interaktion och språkliga register. Kunskaper om samhällets konventioner och om språkets kulturella aspekter och föränderlighet är också viktiga.

Väsentliga färdigheter för denna kompetens är förmågan att förstå talade budskap, att inleda, upprätthålla och avsluta samtal samt att läsa, förstå och skriva texter med olika kunskapsnivåer i olika språk, beroende på individens behov. Man ska också kunna använda verktygen på ett lämpligt sätt och lära sig språk formellt, icke-formellt och informellt under hela livet.

En positiv attityd innebär en förståelse för kulturell mångfald och ett intresse för språk och interkulturell kommunikation. Det innebär också respekt för varje persons individuella språkprofil, inklusive respekt för modersmålet för personer som tillhör en minoritet eller har migrationsbakgrund.

3. Matematisk kompetens och kompetens inom vetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap

A. Matematisk kompetens är förmågan att utveckla och tillämpa matematiskt tänkande för att lösa en rad problem i vardagssituationer. Tonvikten ligger både på processer och praktisk tillämpning och på teoretiska kunskaper, med goda räknerekunskaper som grund. Matematisk kompetens är förmågan och beredvilligheten att i olika utsträckning använda matematiskt tänkande (logiskt och spatialt tänkande) och matematisk framställning (formler, modeller, konstruktioner och diagram).

B. Vetenskaplig kompetens är förmågan och beredvilligheten att använda den vetenskapliga kunskapsbasen och vetenskapliga metoder för att förklara naturens värld i syfte att identifiera frågor och dra slutsatser på vetenskaplig grund. Kompetens inom teknik och ingenjörsvetenskap är tillämpningen av dessa kunskaper och metoder i syfte att tillgodose människors behov eller önskemål. Kompetens inom vetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap innebär dels en förståelse för de förändringar som människan gett upphov till, dels ett ansvar som enskild medborgare.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

A. Bland nödvändiga kunskaper i matematik ingår goda kunskaper om tal, om måttenheter och om strukturer, grundläggande beräkningar och grundläggande matematiska framställningssätt samt kunskaper om matematiska termer och begrepp och en medvetenhet om de frågor som matematiken kan besvara.

Man bör ha de färdigheter som behövs för att tillämpa grundläggande matematiska principer och processer i vardagssituationer (t.ex. ekonomiska kunskaper), både hemma och på arbetet, och för att kunna följa med i och bedöma matematiska argument. Man bör kunna föra ett matematiskt resonemang, förstå matematiska bevis och kommunicera på ett matematiskt språk samt använda lämpliga hjälpmedel, till exempel statistiska data och diagram.

En positiv attityd till matematik grundar sig på respekt för sanningen och en beredvillighet att undersöka orsaker och bedöma deras giltighet.

B. När det gäller vetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap inbegriper de väsentliga kunskaperna grundläggande principer för naturens värld, grundläggande vetenskapliga begrepp, principer och metoder samt teknik och tekniska produkter och processer och även insikter om hur vetenskap, teknik och mänsklig verksamhet påverkar naturen. Dessa kompetenser bör sedan hjälpa individen att bättre förstå de framsteg, begränsningar och risker

som är förknippade med vetenskapliga teorier, tillämpningar och teknik i samhället i stort (t.ex. när det gäller beslutsfattande, värderingar, etiska frågor och kultur).

Färdigheterna omfattar förståelse av vetenskap som en process för att studera naturen genom styrda experiment, förmåga att använda och hantera tekniska verktyg och maskiner samt vetenskapliga uppgifter för att uppnå ett mål eller för att fatta ett beslut eller dra slutsatser på vetenskaplig grund, liksom en vilja att avstå från sin egen övertygelse när den strider mot nya rön. Man bör också ha kännedom om väsentliga inslag i vetenskapliga undersökningsmetoder och kunna förmedla de slutsatser som dragits och de resonemang som förts.

Kompetens på detta område innefattar en attityd som präglas av kritisk bedömning, nyfikenhet, ett intresse för etiska frågor och respekt för säkerhet och miljömässig hållbarhet, särskilt när det gäller vetenskapliga och tekniska framsteg i förhållande till individen, familjen, samhället och globala frågor.

4. Digital kompetens

Digital kompetens innebär att man på ett säkert, kritiskt och ansvarsfullt sätt kan och vill använda digital teknik för inläring, arbete och deltagande i samhällslivet. I denna kompetens ingår informations- och datakompetens, kommunikation och samarbete, skapande av digitalt innehåll (inklusive programmering), säkerhet (inklusive digitalt välbefinnande och kompetens när det gäller cybersäkerhet) samt problemlösning.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Man bör förstå hur digital teknik kan främja kommunikation, kreativitet och innovation, och vara medveten om vilka möjligheter, begränsningar, följder och risker som den är förknippad med. Man bör också förstå de allmänna principerna och mekanismerna samt logiken bakom den digitala teknik som utvecklas och känna till grundläggande funktioner och användning för olika enheter, program och nätverk. Individen bör ha ett kritiskt förhållningssätt till giltigheten och tillförlitligheten hos och påverkan av information och data som görs tillgängliga elektroniskt, samt vara medveten om de rättsliga och etiska principer som blir aktuella i samband med användning av digital teknik.

Man bör också ha förmåga att använda digital teknik för att vara en aktiv och socialt delaktig medborgare, samarbeta med andra och utnyttja sin kreativitet för att uppfylla personliga, sociala eller kommersiella mål. Färdigheterna omfattar förmågan att använda, få åtkomst till, filtrera, utvärdera, skapa, programmera och dela digitalt innehåll. Individen bör ha förmåga att hantera och skydda information, innehåll, data och digitala identiteter samt känna igen och effektivt använda program, enheter, artificiell intelligens eller robotar.

För att kunna använda digital teknik och digitalt innehåll behöver man ha en reflekterande och kritisk men samtidigt nyfiken, öppen och framsynt inställning till utvecklingen på detta område. Det behövs också ett etiskt, säkert och ansvarsfullt förhållningssätt till användningen av dessa verktyg.

5. Personlig och social kompetens samt inlärningskompetens

Personlig och social kompetens samt inlärningskompetens är förmågan att reflektera över sig själv, effektivt hantera tid och information, samarbeta med andra på ett konstruktivt sätt, vara motståndskraftig samt styra sin egen inläring och karriär. I denna kompetens ingår förmågan att hantera osäkerhet och komplexitet, lära sig att lära, ta hand om sitt fysiska och känslomässiga välbefinnande, känna empati och hantera konflikter.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

För att kunna samarbeta med andra och delta i samhällslivet krävs att man förstår de sociala koderna och är medveten om hur man kommunicerar i olika grupper och miljöer. Personlig och social kompetens samt inlärningskompetens betyder också att man känner till vad som kännetecknar en sund själ, kropp och livsstil. Man bör känna till vilka inlärningsstrategier man själv föredrar, vara medveten om sina kompetensutvecklingsbehov, känna till olika sätt att utveckla kompetens samt söka efter tillgängliga utbildnings- och karriärmöjligheter, vägledning och hjälp.

Bland färdigheterna ingår förmågan att identifiera sin egen kapacitet, fokusera, hantera komplexitet, tänka kritiskt och fatta beslut. Hit hör förmågan att lära sig och arbeta både självständigt och tillsammans med andra, organisera och vara uthållig i sitt lärande, utvärdera och dela med sig av det man har lärt sig, be om hjälp vid behov och effektivt styra sin karriär och sin sociala interaktion. Man bör vara motståndskraftig och kunna klara av osäkerhet och stress. Man bör också kunna kommunicera på ett konstruktivt sätt i olika miljöer, samarbeta i grupper och förhandla. Detta innebär att visa tolerans, uttrycka och förstå olika synpunkter samt ha förmåga att skapa förtroende och känna empati.

Denna kompetens bygger på en positiv inställning till sitt eget personliga, sociala och fysiska välmående och lärande under hela livet. Grunden är en attityd som består i samverkan, integritet och förmågan att göra sig gällande. Detta omfattar att respektera andra och att vara beredd att både övervinna fördomar och kompromissa. Man bör kunna identifiera och formulera mål, motivera sig själv samt utveckla motståndskraft och säkerhet så att man kan fortsätta att lära sig under hela livet. En attityd inriktad på problemlösning är till hjälp både för själva lärandeprocessen och för individens förmåga att hantera problem och förändringar. Dessutom ingår viljan att bygga vidare på befintliga kunskaper och tidigare livserfarenheter för att hitta möjligheter att lära och utvecklas i en rad olika situationer i livet.

6. Medborgerlig kompetens

Medborgerlig kompetens är förmågan att uppträda som en ansvarsfull medborgare och delta fullt ut i samhällslivet, vilket utgår från en förståelse av sociala, ekonomiska och politiska koncept och strukturer samt global utveckling och hållbarhet.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Medborgerlig kompetens bygger på kunskap om grundläggande koncept som rör individen, grupper, arbetsorganisationer, samhälle, ekonomi och kultur. Den innebär en förståelse av gemensamma europeiska värderingar, i enlighet med artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Hit hör också kunskap om samtida händelser och en kritisk förståelse av de viktigaste händelserna i det egna landets historia, i Europas historia och i världshistorien. Dessutom innebär denna kompetens att man är medveten om sociala och politiska rörelers mål, värderingar och politik samt om hållbara system, särskilt när det gäller globala klimatförändringar och demografiska förändringar och deras orsaker. Kunskap om den europeiska integrationen liksom medvetenhet om mångfald och kulturella identiteter i Europa och i övriga världen är väsentlig. Här ingår förståelse av mångkulturella och socioekonomiska aspekter av det europeiska samhället och av hur nationella kulturella identiteter bidrar till den europeiska identiteten.

Medborgerlig kompetens innefattar förmågan att effektivt samverka med andra i det gemensamma eller allmänna intresset, vilket innebär en hållbar samhällsutveckling. Detta innebär att man har förmåga att tänka kritiskt och delta konstruktivt i samhällsaktiviteter och i beslutsfattande på alla nivåer, från lokal och nationell nivå till europeisk och internationell

nivå. Hit hör också förmågan att skaffa sig tillgång till, utveckla en kritisk förståelse av och interagera med både traditionella och nya former av medier.

Respekt för mänskliga rättigheter som en grundval för demokrati lägger grunden för en ansvarsfull och konstruktiv attityd. Konstruktivt deltagande innebär att man är villig att delta i samhällsaktiviteter och i demokratiskt beslutsfattande på alla nivåer. Här ingår att stödja social och kulturell mångfald och jämställdhet mellan könen, samt att vilja respektera andras integritet och att ta ansvar för miljön. Intresse för politisk och socioekonomisk utveckling och interkulturell kommunikation behövs om man ska vara beredd att både övervinna fördomar och vid behov kompromissa, och för att säkerställa social rättvisa.

7. Entreprenörskompetens

Entreprenörskompetens avser förmågan att reagera på möjligheter och idéer och att omvandla dem till värde för andra. Denna kompetens grundas på kreativitet, kritiskt tänkande och problemlösning, initiativförmåga och uthållighet samt förmågan att samarbeta för att planera och hantera projekt av kulturellt, socialt eller kommersiellt värde.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

För entreprenörskompetens krävs medvetenhet om att det finns olika sammanhang och möjligheter för att omvandla idéer till handling i personliga och sociala aktiviteter och yrkesverksamhet, och en förståelse av hur dessa uppstår. Man bör känna till och förstå sätt att planera och hantera projekt, både när det gäller processer och resurser. Man bör ha kunskap om ekonomi och om de sociala och ekonomiska möjligheter och utmaningar som en arbetsgivare, organisation eller samhället står inför. Man bör även känna till etiska principer och vara medveten om sina egna styrkor och svagheter.

Entreprenörskompetens bygger på kreativitet, där fantasi, strategiskt tänkande och problemlösning ingår, och på kritiskt och konstruktivt tänkande inom kreativa processer och innovation. Man bör ha förmåga att arbeta både självständigt och i grupp, för att mobilisera resurser (mänskliga och materiella) och upprätthålla en verksamhet. Hit hör att kunna fatta ekonomiska beslut med anknytning till kostnad och värde. Det är viktigt att kunna kommunicera och förhandla med andra på ett effektivt sätt, och att ha förmåga att hantera osäkerhet, oklarhet och risk när man ska fatta välgrundade beslut.

En entreprenörssattityd kännetecknas av initiativ- och verksamhetsanda, framförhållning, framsynhet, mod och uthållighet för att uppnå mål. Här ingår en önskan att motivera andra och sätta värde på deras idéer, känna empati och ta hand om människor och omvärlden, och att ta på sig ansvar med ett etiskt förhållningssätt genom hela processen.

8. Kulturell medvetenhet och kompetens inom kulturella uttrycksformer

Kompetens inom kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer innebär att ha förståelse och respekt för hur idéer och tankar uttrycks kreativt och förmedlas i olika kulturer och genom olika konstarter och andra kulturformer. Här ingår att försöka förstå, utveckla och uttrycka sina egna idéer och sin känsla av tillhörighet eller roll i samhället, på olika sätt och i olika sammanhang.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Denna kompetens innebär att man känner till lokala, nationella, europeiska och globala kulturer och uttryckssätt – som språk, kulturarv och traditioner – och kulturella produkter, och att man förstår hur dessa uttryck kan påverka både varandra och den enskilda individens idéer. Kompetensen inbegriper också en förståelse för olika sätt att förmedla idéer mellan skapare, deltagare och publik i olika former såsom handskrivna, tryckta och digitala texter, teater, film, dans, spel, konst och design, musik, ritualer och arkitektur, samt hybridformer. Den innebär

att man förstår sin egen identitet som utvecklas i en värld av kulturell mångfald, och hur konsterna och andra kulturformer kan vara ett sätt både att se världen och att forma den.

Färdigheter på detta område är bland annat förmåga att uttrycka och tolka bildliga och abstrakta idéer, erfarenheter och känslor med empati inom olika konstarter och andra kulturformer. Dessutom innebär det att man kan hitta och förverkliga möjligheter till personligt, socialt eller kommersiellt värde genom konsterna och andra kulturformer, och att man har förmåga att delta i kreativa processer både som individ och kollektivt.

Det är viktigt att vara öppen inför och respektera mångfalden i kulturella uttrycksformer och ha en etisk och ansvarsfull inställning till immateriell och kulturell egendom. En positiv attityd innebär också att man är nyfiken på världen, öppen inför att föreställa sig nya möjligheter och villig att delta i kulturella erfarenheter.

9. Stödja utvecklingen av nyckelkompetenser

Nyckelkompetenser är dynamiska kombinationer av de kunskaper, färdigheter och attityder som man behöver för utvecklas under hela livet, med början från tidig ålder. Genom inkluderande utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande får alla möjlighet att utveckla nyckelkompetenser, och därför kan kompetensorienterade strategier användas i alla utbildnings- och fortbildningssammanhang genom hela livet.

När det gäller att stöd för kompetensorienterad utbildning och inläring inom ramen för livslångt lärande har följande tre utmaningar konstaterats: användning av olika metoder och sammanhang för inläring, stöd till lärare och annan utbildningspersonal samt bedömning och validering av kompetensutveckling. Vissa goda rutiner kan vara till hjälp för att bemöta dessa utmaningar.

a. Olika metoder och sammanhang för inläring

- (a) Inläringen kan berikas genom tvärdisciplinärt lärande, partnerskap mellan olika utbildningsnivåer och utbildningsaktörer, även sådana från arbetsmarknaden, samt koncept som hela skolan-ansats med dess betoning på kollaborativ undervisning och inläring samt aktivt deltagande och beslutsfattande från inlärnarnas sida. Sektorsövergripande samarbete mellan utbildningsinstitutioner och externa aktörer från företag, den konstnärliga världen, idrotten, ungdomsmiljöer, högre utbildning samt forskningsinstitut kan bli nyckeln till effektiv kompetensutveckling.
- (b) Förvärvandet av både grundläggande färdigheter och bredare kompetens kan främjas genom att teoretiska studier systematiskt kompletteras med socialt och emotionellt lärande, konstnärliga ämnen och idrott. Att stärka den personliga och sociala kompetensen samt inlärningskompetensen från tidig ålder kan ge en bra grund för att utveckla grundläggande färdigheter.
- (c) Inlärningsmetoder som efterforskningsbaserat, projektbaserat, konst- och spelbaserat lärande och blandade lärmiljöer kan göra inlärnarna mer motiverade och engagerade i lärandet. På samma sätt kan experimentellt lärande, lärande på arbetsplatsen och vetenskapliga metoder inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik främja utvecklingen av en rad kompetenser.

- (d) Inlärare, utbildningspersonal och utbildningsanordnare skulle kunna uppmuntras att använda digital teknik som stöd för inläringen och utvecklingen av digital kompetens. Bland annat kan de delta i EU-initiativ som ”EU:s kodvecka”¹. Vidare kan verktyg för självbedömning, t.ex. Selfie-verkyget², förbättra utbildningsanordnarnas digitala förmåga.
- (e) Specifika möjligheter att skaffa sig erfarenhet av företagande, till exempel genom miniföretag, praktik på företag eller företagaresök på utbildningsinstitutioner, kan vara till nytta särskilt för ungdomar, men också för vuxna och lärare. Ungdomar skulle kunna ges möjlighet att skaffa sig åtminstone en erfarenhet av företagande under grundskole- och gymnasieåren. På lokal nivå, i synnerhet på landsbygden, kan partnerskap mellan skolor och företag liksom gemensamma plattformar spela en viktig roll när det gäller utbildning i entreprenörskap. I syfte att skapa varaktiga framsteg och konsekvent ledarskap är det också mycket viktigt att lärare och rektorer får rätt utbildning och stöd.
- (f) Språkkunskaper kan utvecklas genom ett nära samarbete med utbildningsmiljöer i andra länder, utbyteserfarenheter för utbildningspersonal och inlärare samt användning av nätportaler som eTwinning och Epale.
- (g) Ungdomar och vuxna som är mindre gynnade på grund av sin socioekonomiska bakgrund eller migrationsbakgrund, eller som har särskilda utbildningsbehov, kan ges rätt stöd i en inkluderande miljö så att de kan nå sin fulla utbildningspotential. Sådant stöd kan utgöras av språkligt, studierelaterat eller emotionellt stöd, kamrathandledning, fritidsaktiviteter, yrkesvägledning eller materiellt stöd.
- (h) Samarbetet mellan utbildnings- och lärandemiljöer på alla nivåer och inom alla områden kan bli avgörande för en bättre kontinuitet i individens kompetensutveckling och för utvecklingen av innovativa inlärningsmetoder.
- (i) Samarbete mellan utbildningsaktörer och andra aktörer i lokalsamhällen och arbetsgivare kan, i kombination med formellt och icke-formellt lärande, bidra till kompetensutveckling och underlätta övergången från utbildning till arbete.

b. Stöd till utbildningspersonal

- (a) Om kompetensorienterade utbildnings- och inlärningsstrategier integreras i grundläggande utbildning och kontinuerlig fortbildning kan det hjälpa utbildningspersonal att ändra undervisningen och inläringen i den egna miljön och ge dem kompetens att införa de nya metoderna.
- (b) Utbildningspersonal kan få hjälp med att utveckla kompetensorienterade strategier i sina specifika miljöer genom

¹ EU:s kodvecka, <http://codeweek.eu/>

² Verktyg för självbedömning av digital förmåga (Selfie), <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>, eller HEInnovate, <https://heinnovate.eu/>

personalutbyten och ömsesidigt lärande, vilket ger dem flexibilitet och självständighet när de ska organisera undervisningen, med hjälp av nätverk, samarbete och praktikgemenskaper.

- (c) Utbildningspersonal kan även få hjälp med att skapa innovativa rutiner, delta i forskning och använda ny teknik för kompetensorienterade undervisnings- och inlärningsstrategier.
- (d) Vägledning kan ges till utbildningspersonal, som genom tillgång till expertiscentrum samt lämpliga verktyg och material kan förbättra metoderna och rutinerna för undervisning och inläring.

c. Bedömning och validering av kompetensutveckling

- (a) Beskrivningarna av nyckelkompetenser kan omvandlas till ramar för läranderesultat som kan kompletteras med lämpliga verktyg för diagnostisk, formativ och summativ bedömning och validering på lämpliga nivåer³.
- (b) I synnerhet digital teknik kan hjälpa till att fånga upp de många olika dimensionerna av inlärnarnas framsteg, även i fråga om entreprenörskompetens.
- (c) Det går att utveckla olika metoder för att bedöma nyckelkompetenser i icke-formella och informella lärandemiljöer, som inbegriper arbetsgivares, yrkesvägledares och arbetsmarknadens parter relaterade verksamhet. Dessa metoder bör vara tillgängliga för alla, särskilt för lågutbildade personer för att hjälpa dem att vidareutbilda sig.
- (d) Det går att utöka valideringen av läranderesultat från icke-formellt och informellt lärande och göra den stabilare, i linje med rådets rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande. Bland annat kan olika valideringsprocesser samt verktyg som Europass och ungdomspass användas.

³ Som underlag för kompetensbedömningarna finns exempelvis den gemensamma europeiska referensramen för språk, ramen för digital kompetens, ramen för entreprenörskompetens samt Pisa-kompetensbeskrivningarna.